

LGS'YE HAZIRLIK

**T.C. İNKILAP TARİHİ
VE ATATÜRKÇÜLÜK**

**KONU ÖZETLİ
SORU BANKASI**

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK KONU ÖZETLİ SORU BANKASI

Copyright ©

Evrensel İletişim Yayın Dağıtım
San. Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın her hakkı
EVRENSEL İLETİŞİM LTD. ŞTİ.'e aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlanması ve depolanması yasaktır.

Zübeyde Hanım Mah. 655. Cadde No: 15/A
Altındağ / ANKARA

Tel: (0312) 384 65 00

Faks: (0312) 384 61 00

email: evrensel@evrenseliletisim.com.tr

www.evrenseliletisim.com.tr

Genel Yayın Yönetmeni

Engin KARAPINAR

Yazar

Hasan ATAK

Dizgi - Tasarım - Kapak

Mustafa ÖZKAN

Basım Yeri

Korza Basım

ISBN

978 - 605 - 7958 - 68 - 6

İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

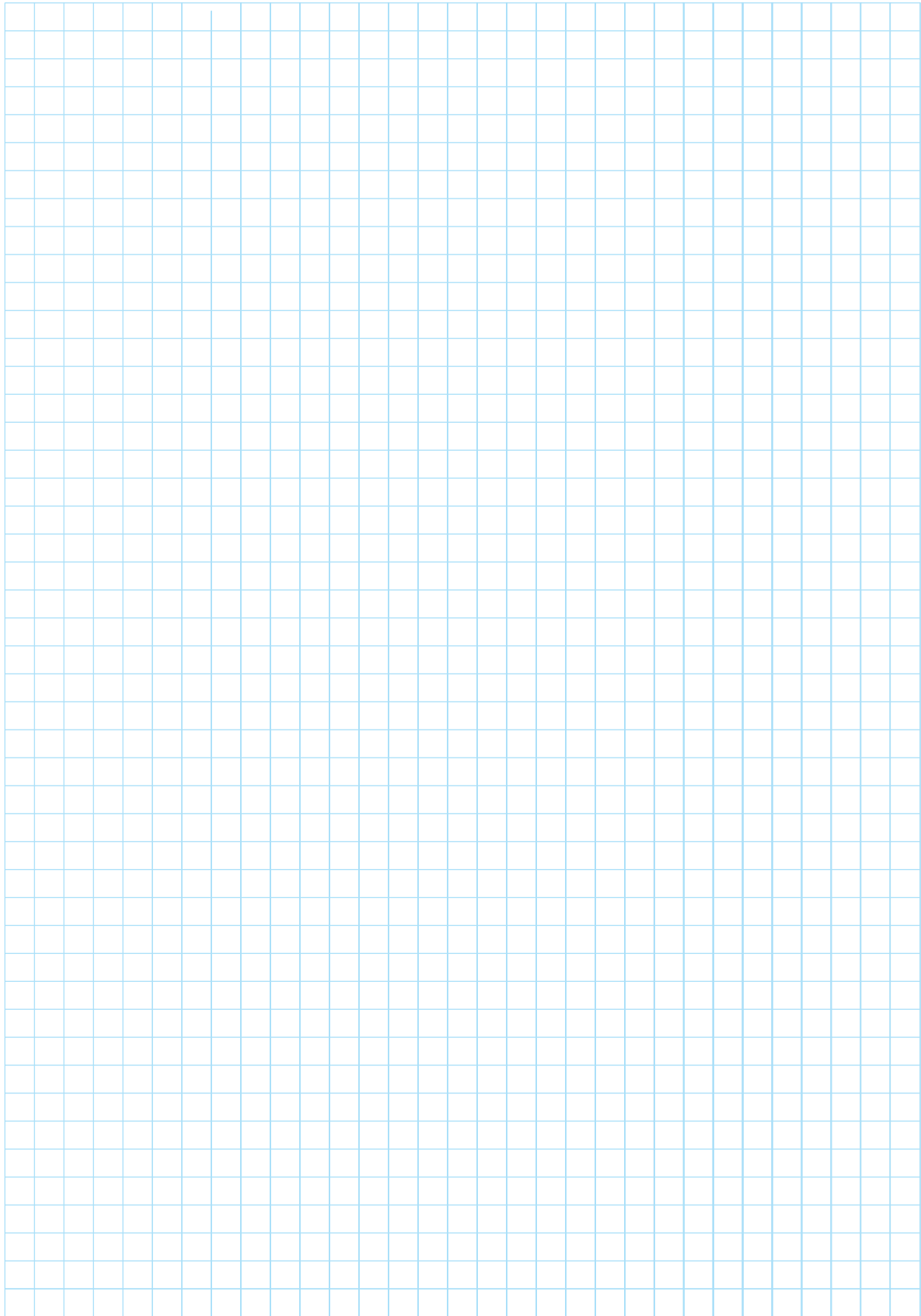
Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyen dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

ÜNİTE - 1: BİR KAHRAMAN DOĞUYOR	8
ÜNİTE - 2: MİLLÎ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR	42
SARMAL TARAMA TESTİ (ÜNİTE 1-2).....	86
ÜNİTE - 3: MİLLÎ BİR DESTAN: YA İSTİKLAL YA ÖLÜM!	100
SARMAL TARAMA TESTİ (ÜNİTE 1-2-3).....	140
ÜNİTE - 4: ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE	152
SARMAL TARAMA TESTİ (ÜNİTE 1-2-3-4).....	188
ÜNİTE - 5: DEMOKRATİKLEŞME ÇABALARI	200
ÜNİTE - 6: ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI	210
ÜNİTE - 7: ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ VE SONRASI	228
SARMAL TARAMA TESTİ (ÜNİTE 1-2-3-4-5-6-7).....	244
CEVAP ANAHTARI	254

1. ÜNİTE

BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

KİLİT BİLGİ

1.

Coğrafi Keşifler

• 15 ve 16. yüzyıllar İspanyol ve Portekizlerin yeni yerler, yeni yollar bulmak için başlattıkları harekete “**Coğrafi Keşifler**” denir.

• 15. yüzyıldan itibaren gerçekleşen Coğrafi Keşifler sonucunda dünyanın bilinmeyen birçok bölgesi tanındı. Keşfedilen bu yerlerden Avrupa'ya bol miktarda altın ve gümüş madeni taşındı.

• Coğrafi Keşifler sonucunda Avrupalılar yeni buldukları toprakların kaynaklarını kullanarak zenginleşmişlerdir, böylece sömürgecilik başlamıştır.

• Coğrafi Keşifler sonucunda ticaret yolları yön değiştirmiştir. İpek ve Baharat yolları önemini kaybetmiş, Atlas Okyanusu limanları önem kazanmıştır. Bu durum Osmanlı hazinesine giren kazançların azalmasına yol açmıştır.

Rönesans Hareketleri

• 15 ve 16. yüzyılda İtalya'da başlayan, kısa sürede Avrupa'nın tamamına yayılan bilim, sanat ve edebiyattaki yenilik hareketine “**Rönesans**” denilmiştir.

• Rönesans Hareketleri, Avrupa'nın her yönden gelişmesine ve güçlenmesine öncülük etmiştir.

Avrupalı devletlerin gerçekleştirdiği Coğrafi Keşifler sonucu ticaret gemileri Akdeniz'den ayrılıp Atlas Okyanusu'na doğru geçti. Bunun sonucunda Osmanlı Devleti'nin kontrolündeki İpek ve Baharat yolları önemini, canlılığını yitirdi. Osmanlı Devleti'nin gümrük gelirleri büyük ölçüde azaldı. Gümrük gelirlerini artırmak için uygulamaya konulan kapitülasyonlar amacına hizmet edemediği gibi ekonomiye de zarar vermeye başladı. Avrupa'da gelişen Sanayi İnkılabı da Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkiledi. Sanayileşen Avrupalı devletler ürettikleri ürünleri kapitülasyonlar sayesinde Osmanlı ülkesine kolaylıkla ihraç ettiler. Osmanlı toprakları uluslararası ortak pazara dönüştü. Osmanlı pazarları Avrupa'dan gelen ucuz ürünlerle doldu. İnsanlar, ucuz ithal mallara yönelince malını satamayan yerli esnaf üretimini durdurdu. Böylece Osmanlı sanayisi yavaş yavaş çöktü. Bu ve benzeri nedenlerle ekonomi daha da bozuldu. Devlet bütçesi sürekli açık vermeye başladı. Açığı kapatmak isteyen yöneticiler ya halktan toplanan vergilerin miktarını artırdılar ya da yeni vergiler koydular. Bu durum halkın tepkisine neden oldu.

Metne göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı Devleti'nde dış ticaret açığının zamanla azaldığına
B) Sanayi İnkılabı'nın Osmanlı topraklarının uluslararası alanda açık bir pazara dönüşmesine zemin hazırladığına
C) Coğrafi Keşiflerin Osmanlı Devleti'nin özellikle ekonomi alanında zarar görmesine yol açtığına
D) Avrupa'da meydana gelen gelişmelerin Osmanlı toplumunda huzursuzluğa yol açtığına

2.

Fransız İhtilali sonucunda yayılan özgürlük, eşitlik, insan hakları, anayasal düzen ve laiklik gibi fikirler dünyaya yayılmaya başladı. Hükümdarların yetkilerini kısıtlayan, vatandaşların haklarını hukukun güvencesine alan ve meclislerin gücünü arttıran anayasalar yapıldı. Bu gelişmeler bir süre sonra Osmanlı Devleti'ni de etkilemeye başladı. Fransız İhtilali'nin Osmanlı üzerindeki etkisi ilk olarak 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı'nda ortaya çıkmıştır. Tanzimat Fermanı'yla ilk kez can ve mal güvencesi, özel mülkiyetin dokunulmazlığı, yargılama olmadan cezaların verilmemesi gibi hükümler getirdi. 1856 yılında Islahat Fermanı'yla bu haklar geliştirildi. XIX. yüzyılın ortalarından itibaren çıkan Genç Osmanlılar hareketinde Fransız Devrimi'nin etkileri görülür. Aydınlar arasında demokratik fikirlerin gelişmesi ve bazı dış etmenler sonucunda 1876 yılında ilk Osmanlı anayasası (Kanun-i Esasi) yapılarak meşruti monarşi rejimine geçildi. İlk Osmanlı millet meclisi olan Meclis-i Mebusan toplandı.

Bu bilgilerden hareketle Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'nde aşağıdaki durumlardan hangisine yol açtığı söylenemez?

- A) Kişi hak ve hürriyetlerinin genişletilmesi
B) Demokratikleşme hareketlerinin başlatılması
C) Padişahın yetkilerinin ilk defa sınırlandırılması
D) Halkın yönetime katılması

3. Sanayi Devrimi, insan ve hayvan gücüne dayalı üretim biçiminden makine ve teknolojik gücün egemen olduğu üretim biçimine geçiştir. Basit aletlerin yerini makinelerin, küçük atölyelerin yerini fabrikaların almasıdır. Önce İngiltere'de dokumacılık alanında başladı. Bunun nedeni, bu ülkenin maden kömürü yatakları bakımından zengin olması ve sömürgecilikte ileri gitmesidir. Sanayi Devrimi daha sonra diğer Avrupa ülkelerinde yaşandı. Dokuma sanayisinden sonra ulaşım, kimya ve maden işleme alanlarında da fabrikalar açılmaya başlandı. Buhar gücüyle çalışan makineler sayesinde önemli bir artış gösteren üretim, ulusal ve uluslararası boyut kazandı; ayrıca üretim maliyetleri düştü. Sanayileşen devletler ham madde ve pazar ihtiyacını karşılamak amacıyla birçok bölgeyi ele geçirmeye çalıştı.

Buna göre Sanayi Devrimi'nin;

- I. Sömürgecilik, II. Ekonomik güç, III. Seri ve ucuz üretim

durumlarından hangilerinde etkili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I. B) I ve II. C) II ve III. D) I, II ve III.

4. XIX. yüzyılda Avrupalı devletlerden yüksek faizle borç alınarak giderler karşılanmaya çalışıldı. İlk kez Kırım Savaşı sırasında alınan borçlar büyük oranda israf edildi. Devlet, otuz yıl içinde borçlarının faizini dahi ödeyemez hâle gelerek iflas etti. Bunun üzerine alacaklı devletler Osmanlı yönetiminin çağrısıyla bir araya gelerek Düyûn-u Umûmiye adında uluslararası bir teşkilat kurdular (1881). Osmanlı gelir kaynaklarının büyük bir kısmına el koyan bu teşkilat, vergileri topluyor ve alacaklı devletler arasında paylaşıyordu. Osmanlı Devleti kapitülasyonlar ve Düyûn-u Umumiye teşkilatının etkisiyle ekonomik bağımsızlığını kaybetti. Bu durum devletin siyasi bağımsızlığına da zarar verdi.

Metinde verilen bilgilerden hareketle aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) Osmanlı Devleti'nin gelir kaynakları Avrupalı devletlerin eline geçmiştir.
B) Avrupa'da meydana gelen gelişmelerden en çok etkilenen devletlerden biri de Osmanlı Devleti olmuştur.
C) Osmanlı Devleti'nin geleceği tehlikeye girmiştir.
D) Osmanlı Devleti zamanla ekonomik gücünü kaybetmeye başlamıştır.

5. Fransız İhtilali ile ortaya çıkan milliyetçilik akımı, Makedonya'nın sosyal yapısı gereği bu bölgede hızla yayılmaya başladı. Bölgede yaşayan çeşitli milletler milliyetçilik fikrinin etkisiyle bağımsızlık yanlısı ayaklanmalar başlattı. Bu durum, Osmanlı aydınları arasında tartışmaları ve Osmanlı Devleti'ni dağılmaktan kurtarmak için yeni fikir akımları (Osmanlılık, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık) ortaya çıkardı.

Metindeki anlatımdan hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Osmanlı Devleti'nin milliyetçilik akımından olumsuz yönde etkilendiği
B) Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'nin toprak kaybetmesine yol açtığı
C) Makedonya'nın çok uluslu bir yapıya sahip olduğu
D) Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'nde çeşitli fikir akımlarının ortaya çıkmasında etkili olduğu

KİLİT BİLGİ

Reform Hareketleri

• 16. yüzyılda Avrupa'da başlayan, kısa sürede Avrupa'nın tamamına yayılan, Hristiyanlığın Kataloik Kilisesi'nde (Hristiyanlık bu dönemde kendi içinde Katolik ve Ortodoks olmak üzere iki mezhepten oluşuyordu.) yapılan düzenleme hareketine "Reform" denir.

• Reform Hareketleri sadece bozulmuş olan Katolik Kilisesinde yapılmış, Ortodokslarda yapılmamıştır. Çünkü Ortodokslar bu dönemde Osmanlı'nın himayesinde sorunsuz yaşamışlardır.

Reform Hareketleri Sonucunda;

➤ Avrupa'da mezhep birliği bozulmuştur.

➤ Kiliseye duyulan güven sarımsmıştır.

➤ Deney ve gözleme dayanan bilimin önü de açılmıştır.

• Osmanlı Devleti Reform Hareketlerinden olumlu etkilenmiştir.

• Avrupalı devletler birbirleriyle savaş durumunda oldukları için Osmanlı Devleti'ne karşı yapılması düşünülen Haçlı birliği oluşturulamamıştır.

KILIT BİLGİ

Aydınlanma Çağı

- 18. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan ve her konuda akla öncelik tanıyan düşünce sisteminde aydınlanma, bu düşünce sisteminin etkisiyle bilim ve felsefede büyük gelişmeler olduğu bu yeni döneme **Aydınlanma Çağı** denilmiştir.
- Aydınlanma Çağı'nda bazı aydınlar, yazdıkları eserlerle toplumu, devlet olgusu ve yönetim biçimleri konularında aydınlattılar.
- Aydınlanma Çağı'nın sonucu olarak bilim, sanat, edebiyat, siyaset ve sosyal alanlarda önemli eserler verildi. Yaşanan bu bilimsel ve teknolojik gelişmeler Sanayi İnkılabı'nın temellerini oluşturdu.

Sanayi İnkılabı

- İnsan ve hayvan gücüyle yapılan üretimden makine gücüne dayalı üretime geçişe "**Sanayi İnkılabı**" denir.
- Sanayi İnkılabı ilk olarak 1780'li yıllarda İngiltere'de başlamış, daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır.
- İngiltere'de buhar gücüyle çalışan dokuma fabrikalarının kurulması, Sanayi İnkılabı'nın başlangıcı olarak kabul edilmiştir.
- Sanayi İnkılabı sonucunda;
 - Büyük fabrikalar kuruldu ve üretim fazlasıyla arttı.
 - Yeni buluşlar yapıldı ve teknolojik gelişmelerin önü açıldı.
 - Kırsal kesimlerden kentlere doğru göçler artmaya başladı.
- Sanayi İnkılabı sonucunda Osmanlı Devleti'nde büyük atölyeler ortadan kalktı, işsizlik arttı, dış ticaret hacmi azaldı. Osmanlı Devleti zamanla dışarıya ham madde satan ve dışarıdan işlenmiş ürün satın alan bir konuma geldi. Bu gelişmelerin sonucunda Osmanlı ekonomisi zamanla çöktü.

6.

Geleneksel üretim biçimini değiştirmeyen ve Sanayi Devrimi'ni gerçekleştiremeyen Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılda dışarıya ham madde satan, dışarıdan ise işlenmiş ürün satın alan bir ülke hâline gelmişti. Dışarıdan gelen bol ve ucuz mallar yerli üretimi tamamen durdurmuş, el tezgahlarında üretim yapan küçük atölyeler kapanmış; bu da devletin ekonomik yönden çökmesine neden olmuştur. Ekonominin dışa bağımlı hâle gelmesi ve ekonomik gerileme, siyasi çöküşü de hızlandırmıştır. Yerli mallar yabancı mallarla rekabet edemeyecek duruma gelmiştir. Osmanlı Devleti, Avrupa devletlerinin ürünlerinin satıldığı bir pazar hâline gelmiştir.

Metinde anlatılan bu gelişmelerin Osmanlı Devleti'nde aşağıdakilerden hangisine yol açtığı savunulamaz?

- Halkın satın alma gücünün azalmasına
- Yerli ürünlerin fiyatının düşmesine
- Avrupa'dan dış borç alınmaya başlanmasına
- İş imkânlarının azalmasına

7.

Aydınlanma Çağı'nda Avrupa'da yalnız bilim ve felsefe alanında değil, üretim teknolojisinde de önemli gelişmeler yaşandı. Birçok alanda teknolojik buluşlar gerçekleştirildi ve bunların üretime uygulanmasıyla Sanayi İnkılabı'nın temelleri atıldı. Buhar gücünün makinelerde kullanılması, insan ve hayvan gücüne dayalı üretim tarzından makine gücüne dayalı üretim tarzına geçilmesini sağladı. Avrupa'da yaşanan bu önemli gelişme Sanayi İnkılabı olarak adlandırıldı. Sanayi İnkılabı, İngiltere'de 18. yüzyılın ikinci yarısında başladı. 19. yüzyılda diğer Avrupa devletlerine yayıldı. Sanayinin gelişmesiyle fabrikalar kurulmaya başlandı. Sanayileşen ülkeler ham maddeye ihtiyaç duydular ve ürettikleri malları satabilecekleri yeni pazar arayışına girdiler. Ekonomik ve askerî yönden güçlü olan devletler, geri kalmış ülkeleri birer ham madde kaynağı ve açık pazar olarak gördüler, onlara ait toprakları işgal ederek sömürgeleştirdiler.

Metinde verilen bilgilerden yola çıkarak;

- Aydınlanma Çağı'nda yaşanan gelişmeler Sanayi İnkılabı'na zemin hazırlamıştır.
- Sanayi İnkılabı sonucunda Avrupa devletleri sömürge arayışına girmişlerdir.
- Sanayi İnkılabı'ndan en çok etkilenen devletlerden biri de Osmanlı Devleti olmuştur.

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- Yalnız I.
- Yalnız II.
- I ve II.
- I, II ve III.

8.

Fransız İhtilali'nden sonra yayılan "milletlerin kendi kaderini kendisinin belirlemesi" prensibi milletlerarası camiaya yerleşti. Osmanlı Devleti, Fransız İhtilali'ni Avrupa'nın iç meselesi olarak görüyordu ve hiç ilgilenmiyordu. Osmanlı ülkesinde ihtilal yanlıları, kahvehanelerde broşür dağıtıyorlardı. Hak, özgürlük ve eşitlikten bahsediyorlardı. Fransa'nın Yunanlıları bağımsızlık için kıskırtmasıyla milliyetçilik prensibinin ve ihtilalin önemi ancak anlaşılabilirdi. Fransızlar, Osmanlı coğrafyasında propagandalarını sürdürdüler. Türkçe, Rumca, Ermenice tercüme ettikleri milliyetçiliğe ve cumhuriyete dair eserleri Akdeniz adalarına gönderdiler. Yunan İsyanı 6 Mart 1921'de Eflak-Boğdan'da başladı. Etnik-i Eteryä Cemiyeti bu faaliyeti yürütüyordu. Fransa'nın zararlı faaliyetleri sonucunda çok uluslu bir yapıda olan ve imparatorluk özelliği taşıyan Osmanlı Devleti'nde Sırp, Yunanlılar, Karadağlılar, Arnavutlar, Bulgarlar ayaklanarak zamanla bağımsızlıklarını kazanmışlardır.

Bu bilgilere göre Osmanlı Devleti ile ilgili olarak;

- I. Fransız İhtilali'nden olumsuz yönde etkilenmiştir.
- II. Sınırları giderek daralmıştır.
- III. Osmanlılık fikri başarısız olmuştur.
- IV. Balkanlarda toprağı kalmamıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II. B) I ve III. C) II ve IV. D) I, II ve III.

9.

XV. yüzyılda Avrupa'da yaşanan gelişmelerden biri de Coğrafi Keşifler oldu. Coğrafi Keşifler sonucu okyanuslara açılan Avrupalı devletler hem Amerika kıtasını keşfettiler hem de doğunun zenginlik kaynağı olarak bilinen Hindistan'a denizden ulaştılar. Keşfedilen bu bölgelerdeki kaynakları kendi ülkelerine taşıyarak zenginleştirdiler. Avrupa'da ekonomik kalkınmayla birlikte bilim, sanat ve edebiyat da hızla gelişti. Bu gelişmelerin yaşandığı döneme "Yeniden doğuş" anlamına gelen Rönesans adı verildi. Rönesans'la birlikte akıl ve bilim ön plana çıktı, dogmatik düşünceler sorgulanmaya başlandı.

Metindeki anlatımdan yola çıkılarak;

- I. Osmanlı Devleti, Batı'daki gelişmelere kayıtsız kalmamıştır.
- II. Coğrafi Keşifler, Avrupa'daki devletlerin sömürge arayışına girmesine ortam hazırlamıştır.
- III. Akıl ve bilimi esas alan Rönesans hareketleri Batılı devletlerde özgür düşünce ortamının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız II. B) I ve II. C) II ve III. D) I, II ve III.

KİLİT BİLGİ

Fransız İhtilali

- Fransa'daki mutlak monarşinin yıkılarak yerine cumhuriyetin kurulması ve Katolik Kilisesinin reforma zorlanmasıdır.
- Sosyal bir akım olarak başlayan Fransız İhtilali zamanla, Avrupa ve dünya genelinde benimsenmiş, tarihin dönüm noktalarından biri olmuştur.
- Fransız İhtilali'nin sonucunda;
 - ▶ Yeni Çağ sona ermiş, Yakın Çağ başlamıştır.
 - ▶ Mutlak krallıkların yıkılabileceği anlaşılmuştur.
 - ▶ İnsan hakları, demokrasi, milliyetçilik, eşitlik gibi kavramların önemi tüm dünyaya yayılmıştır.
- Fransız İhtilali'nin sonucunda milliyetçilik akımının yayılması çok uluslu imparatorlukların yıkılmasına ve millî devletlerin kurulmasına yol açmıştır.
- Fransız İhtilali'nin sonucunda milliyetçilik akımının yaygınlaşması üzerine Osmanlı'daki bazı azınlıklar dış güçlerin desteğiyle ayaklanmalar çıkarmışlardır. Bu durum Osmanlı'nın Balkanlardaki bazı topraklarını kaybetmesine yol açmıştır.
- Fransız İhtilali sonucunda eşitlik, adalet, özgürlük gibi kavramların yaygınlaşması Osmanlı Devleti'nde Tazminat ve Islahat Fermanlarının yayınlanmasına, meşrutiyetin ilan edilmesine zemin hazırlamıştır. Bu durum, Osmanlı Devleti'nde demokrasinin gelişmesine yol açmıştır.

KİLİT BİLGİ

1.

Sarsılan Osmanlı Devleti

• 15. yüzyılın ortalarından itibaren hızla gelişen Osmanlı Devleti üç kıtaya yayılmış, hem karada hem denizlerde büyük bir güce ulaşmıştı. Ancak 17. yüzyılla birlikte devlet askerî, siyasi ve ekonomik gelişimini kaybetmeye başladı.

• Devletteki kötü gidişatı durdurmak için yapılan ıslahat çalışmaları çeşitli nedenlerle başarısız oldu.

• Yapılan savaşlar üst üste yenilgiyle sonuçlandı. Savaşlarla birlikte toprak da kaybedildi. Savaş masrafları ekonomiyi iyice sarstı. Devletin giderleri iyice artmaya başladı.

• Avrupalı devletlerin gerçekleştirdiği Coğrafi Keşifler sonucunda ticaret gemileri Akdeniz'den ayrılıp Atlas Okyanusu'na doğru kaydı. Bunun sonucunda da Osmanlı Devleti'nin kontrolündeki İpek ve Baharat yolları önemini, Akdeniz ticareti de özelliğini yitirdi. Günlük gelirlerini arttırmak için uygulamaya konulan kapitülasyonlar amacına hizmet edemediği gibi ekonomiye de zarar vermeye başladı.

2.

Tanzimat Fermanı'nın Maddeleri

Osmanlı vatandaşlarının can, mal ve namus güvenliği devlet tarafından sağlanacaktır.

Vergiler herkesin gelirine göre alınacaktır.

Hiç kimse yargılanmadan ceza almayacaktır.

Mahkemeler herkese açık olacaktır.

Herkes mal mülk sahibi olabilecek, miras bırakabilecektir.

Rüşvet ve adam kayırma suç sayılacak, yapanlar cezalandırılacaktır.

Padişah da dâhil olmak üzere herkes yasalara uyacak ve yasalar önünde herkes eşit sayılacaktır.

Tanzimat Fermanı'nda yer alan bu maddelere bakılarak Osmanlı Devleti'nde;

I. Özel mülkiyet, II. Hukuk, III. Ekonomi

alanlarından hangileri ile ilgili yeniliklerin yapıldığı söylenebilir?

A) Yalnız I. B) I ve II. C) II ve III. D) I, II ve III.

"... Gerçekten, eskiden Bursa'dan kadife ve ipekli kumaş satın alan Avrupalılar bu defa ipek ipliği almakla yetiniyorlardı. Bir müddet sonra ise yalnız ipek almaya başlayacaklar ve hatta daha hesaplı buldukları yerlerde ipek böceğini de kendileri besleyecek şekilde önlem alacaklardır. Aynı şekilde, eskiden Ankara'dan satın alınan saf kumaşlar yerine, şimdi saf ipliği olarak dış pazarlarda bizim kumaşlarımızla rekabet eden kumaşlar dokumaya çalışıyorlardı. Mamullerini, ham maddesini satın aldıkları memleketlerde satmak yolunu da yakında bulacaklardır..."

Metindeki anlatımdan yola çıkılarak;

I. Osmanlı Devleti'nin Batılıların ham madde kaynağı hâline geldiği,

II. Avrupa'da imal edilen malların Osmanlı pazarını istila ettiği,

III. Osmanlı Devleti'nde dokuma endüstrisinin gerilediği

durumlarından hangileri söylenebilir?

A) Yalnız I. B) I ve II. C) I ve III. D) I, II ve III.

3. Osmanlı Devleti Kırım Savaşı sırasında savaş masraflarını karşılamak amacıyla 1854 yılında İngiltere'den borç para alarak ilk kez dış borçlanmaya gitmiştir. Daha sonraki yıllarda Fransa ve İngiltere'den borç almaya devam etmiştir.

Bu bilgilere göre Osmanlı Devleti ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ekonomik bağımsızlığı olumsuz etkilenmiştir.
 B) Dış borç almakla millî sanayisi için sermaye oluşturmuştur.
 C) Ekonomik açıdan zor durumda kalmamak amacıyla Batılı devletlerden maddi destek almıştır.
 D) Kırım Savaşı'nı kendi imkânlarıyla yürütecek ekonomik gücü kalmamıştır.

4 ve 5. soruları aşağıda verilen Islahat Fermanı'nın maddelerine göre cevaplayınız.

Islahat Fermanı'nın Maddeleri

- Irk, mezhep ve din farkı gözetmeden, devlet memurluğu hakkı herkese tanınacaktır.
- Mahkemeler halka açık yapılacaktır.
- Azınlıklara, şirket, hastane ve banka kurma hakkı verilecektir.
- Müslüman olmayanlar da askere alınacaktır.
- Gayrimüslimler ibadethane ve okul açabilecek, din ve vicdan özgürlüğüne sahip olacak, inançlarından dolayı aşağılanmayacaklardır.
- Vergiler herkesin gelirine göre toplanacaktır.

4. **Islahat Fermanı'nın bu maddelerine göre;**

- I. Ülke içerisinde kaynaşmış bir Osmanlı toplumu amaçlanmıştır.
 II. Avrupalı devletlerin Osmanlı'nın iç işlerine karışması engellenmiştir.
 III. Gayrimüslimlere birçok hak verilmiştir.
 IV. Vergi sisteminde adalet anlayışı esas alınmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II. B) II ve III. C) I, II ve III. D) I, II, III ve IV.

5. **Islahat Fermanı'yla gayrimüslimlere;**

- I. Eğitim, II. Ulaşım, III. Sağlık

alanlarından hangileri ile ilgili haklar tanınmıştır?

- A) Yalnız I. B) I ve II. C) I ve III. D) I, II ve III.

KILIT BİLGİ

• Avrupa'da gelişen Sanayi İnkılabı Osmanlı Devleti'ni olumsuz yönde etkiledi.

• Sanayileşen Avrupalı devletler ürettiklerini kapitülasyonlar sayesinde Osmanlı Devleti'ne kolayca ihraç ettiler. Osmanlı toprakları uluslararası pazara dönüştü. Osmanlı pazarları Avrupa'dan gelen ucuz ürünlerle doldu. İnsanlar, ucuz ithal mallara yönelince malını satamayan yerli esnaf üretimini durdurdu. Böylece Osmanlı sanayisi yavaş yavaş çöktü. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı Osmanlı ekonomisi giderek daha da bozuldu. Devlet bütçesi sürekli açık vermeye başladı.

Sanayileşmeyen ve ekonomisini düzeltemeyen Osmanlı Devleti, uzun süren ve genellikle yenilgiyle sonuçlanan savaşların giderlerini karşılamakta zorlanmaktaydı. Bu zorluğu aşmak için Kırım Savaşı (1853-1856) sırasında 1854 yılında İngiltere'den ilk kez dış borç alındı. Zamanla diğer Avrupa ülkelerinden de borçlanmaya gidildi. Alınan paralar genellikle savaş giderleri ve altyapı çalışmaları için kullanıldı.

KILIT BİLGİ

• Osmanlı Devleti, otuz yıl içinde borçlarının faizini dahi ödeyemez hâle gelerek iflas etti. Bunun üzerine alacaklı devletler Osmanlı yönetiminin çağrısıyla bir araya gelerek Düyûn-u Umûmiye adında uluslararası bir teşkilat kurdular.

• Osmanlı Devleti kapitülasyonlar ve Düyûn-u Umûmiye teşkilatının etkisiyle ekonomik bağımsızlığını kaybetti. Bu durum devletin siyasi bağımsızlığına da zarar verdi.

• Osmanlı aydınları ve devlet adamları, yaşanan olumsuz gelişmeler üzerine Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmalarına engel olmak ve devletin dağılmasını önlemek amacıyla çalışmalar yapmaya başladılar. Bu doğrultuda Padişah Abdülmecid Dönemi'nde 1839 yılında Tanzimat Fermanı ilan edildi.

6.

I. Meşrutiyet Dönemi'nde Yürürlüğe Giren Kanun-u Esasi'ye Göre

- Dil, din ve ırk ayrımı yapılmaksızın bütün vatandaşlar Osmanlı halkı kabul edilir.
- Halkın mülküne ve meskenine dokunulamaz.
- Mebusan Meclisi dört yılda bir seçilir ve meclisi açma kapama yetkisi padişaha aittir.
- Meclisin aldığı kararlarda son söz padişaha aittir.
- Basın, kanunlar çerçevesinde hürdür.
- Hiç kimse kanunun belirttiği sebepler dışında cezalandırılmaz.

Bu bilgilere dayanılarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- Devletin monarşik özelliğini kaybettiğine
- Demokratik gelişmelerin görüldüğüne
- Osmanlılık fikir akımının benimsendiğine
- Padişahın önemli yetkilere sahip olduğuna

7.

Yukarıda XX. yüzyılın başlarında Avrupa ve Osmanlı Devleti'nin sınırlarını gösteren harita verilmiştir.

Haritaya bakılarak;

- Osmanlı Devleti stratejik açıdan önemli bir konuma sahiptir.
- Avrupa devletleri sömürgeci bir politika izlemiştir.
- Milliyetçilik akımının etkisinde kalan bazı azınlıklar zamanla Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsızlıklarını elde etmişlerdir.

Çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- Yalnız I.
- I ve II.
- II ve III.
- I, II ve III.

8.

II. Meşrutiyet ilanından sonra Kanun-i Esasi'de yapılan değişiklikler; Hükûmetin padişaha karşı değil, meclise karşı sorumlu olması, padişahın sürgüne gönderme yetkisine son verilmesi, padişahın mutlak veto yetkisinin kaldırılması yasa teklifi için padişah onayının kaldırılması, padişahın meclisi açma kapama yetkisinin zorlaştırılması, padişahın kanunları onaylama süresinin sınırlandırılması ve basında denetimin kaldırılması hükümleri yer almıştır.

Bu bilgilere göre;

- I. Padişah yetkilerinin sınırlandırıldığı,
- II. Meclis üstünlüğü ilkesinin kabul edildiği,
- III. Demokratik uygulamaların geliştirildiği

durumlarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I. B) I ve II. C) II ve III. D) I, II ve III.

9.

"... Kapitalizmin taarruzu karşısında, Türkiye'nin Japonya gibi direnebilmesi olanağı yoktu. Coğrafi mevkii ve uyandırdığı iştahların şiddeti, buna engeldi. Yalnız bu şartlar altında dahi II. Mahmut'un reformları, Rusya ve Avusturya'yı korkutuyordu. I. Nicolas başkanlığında toplanan Rus Gizli Komitesi, büyük telaş göstererek Osmanlı Devleti'ndeki bütün yenileşme hareketlerine her türlü çareyi arayarak karşı koymayı kararlaştırıyordu. Ne var ki bu telaş boşunaydı: Batı'nın ekonomik baskısı, imparatorluğun güçlenmesine ve kalkınmasına zaten izin vermeyecekti ki bunun en yakın örneği de Türkiye'yi açık pazar hâline getirecek olan 1838 Ticaret Antlaşması olacaktır."

Metindeki anlatımdan yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Osmanlı'nın jeopolitik konumunun emperyalist güçlerin dikkatini çektiği
- B) Osmanlı İslahatlarının engellenmeye çalışıldığı
- C) Osmanlı Devleti'nin dış ticaret açığının kapandığı
- D) Avrupa'nın Osmanlı'ya ekonomik açıdan baskı uyguladığı

10.

Sanayi İnkılabı ile birlikte toplumların siyasi, ekonomik, kültürel hayatında birçok değişim görülmeye başlanmış, bu durum kır-kent yaşamında da etkisini açıkça göstermiştir. Artan nüfusla birlikte gelişen teknoloji şehirleşme hareketlerini hızlandırmış, büyük metropoller ortaya çıkmaya başlamıştır. Sanayi İnkılabı sonrası kentleşme aile yapısının biçimsel olarak küçülmesine, akrabalık ilişkilerinin de zayıflamasına yol açmıştır. Alt sınıf ve üst sınıf arasında bir orta sınıf meydana gelmiş, kültürel farklılaşmayla yeni kültürel davranış kalıpları ortaya çıkmıştır.

Buna göre Sanayi İnkılabı'nın;

- I. Sosyal hayat, II. Şehirleşme, III. Aile yapısı, IV. Askerî

alanlarından hangilerinde etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I. B) I ve II. C) I, II ve III. D) II, III ve IV.

KILIT BİLGİ

- Tanzimat Fermanı'na göre;
 - Halkın can, mal ve namus güvenliği sağlanacaktır.
 - Vergiler herkesin gelirene göre alınacaktır.
 - Mahkemeler açık olarak yapılacak, rüşvet ve iltimas (kayıma) önlenecektir.
- Tanzimat Fermanı'yla Müslüman ve gayrimüslim ayrımı yapılmaksızın herkes kanun önünde eşit sayılacaktır.
- Osmanlı Devleti'nde ilk defa padişahın gücü üstünde kanun gücünün varlığı kabul edilecektir.
- 1856 yılında ise İslahat Fermanı ilan edilerek gayrimüslimlere verilen haklar genişletildi.
- Tanzimat Dönemi'nde ve sonrasında yapılan yenilikleri yeterli görmeyen bazı Osmanlı aydınları, Genç Osmanlılar (Jön Türkler) adıyla örgütlendi, bu aydınlar, Osmanlı Devleti'nde meşrutiyet yönetimine geçilmesi hâlinde ülkedeki karışıklıkların ve isyanların sona ereceğine inanıyorlardı.
- Genç Osmanlılar kendileriyle aynı fikri paylaşmayan Padişah Abdülaziz'i tahttan indirdiler ve V. Murat'ı tahta çıkardılar. Ancak daha sonra Genç Osmanlılar ile anlaşan ve 1876'da tahta çıkan Padişah II. Abdülhamit tarafından Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası olan Kanun-i Esasi ilan edildi.

KİLİT BİLGİ

- Anayasaya göre Osmalı Mebusan Meclisi açıldı. Osmanlı Devleti'nde I. Meşrutiyet Dönemi başladı.
- Halk ilk kez seçimlere katılarak sınırlı da olsa yönetimde söz sahibi oldu. Fakat meşrutiyet yönetimi uzun sürmedi.
- 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın başlaması ve meclis ile hükümet arasındaki ilişkilerin bozulması üzerine padişah meclisi kapattı. Anayasayı yürürlükten kaldırdı ve meşrutiyet yönetimine son verdi.
- II. Abdülhamit, 1908 yılına kadar devleti mutlakiyetle yönetti.
- İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin meşrutiyeti yeniden getirmek için yürüttüğü mücadele sonucunda II. Abdülhamit, 23 Temmuz 1908'de meşrutiyeti yeniden ilan etti. Böylece II. Meşrutiyet Dönemi başladı.
- Anayasada önemli değişiklikler yapıldı, padişahın yetkileri sınırlandırıldı ve meclisin yetkileri artırıldı. Ayrıca ilk kez siyasi partilerin kurulması sağlandı.

1. Aşağıda Osmanlı Devleti'nde XX. yüzyıl başlarında etkili olan bazı fikir akımları verilmiştir.

Osmanlıcılık	Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içinde yaşayan Müslim, gayrimüslim tüm ulusları eşit bir toplum oluşturma anlayışıyla Osmanlı üst kimliğinde birleştirmeyi amaçlamıştır.
İslamcılık	Tüm Müslümanları birleştirmek, Müslümanları Osmanlı çatısı altında "İslam birliği" düşüncesiyle bir araya getirmeyi amaçlamıştır.
Türkçülük	Bu fikir akımına göre; Osmanlı Devleti dinî, dili, soyu ve ülküsü bir olan topluma dayanarak ayakta kalabilirdi. Bu fikir akımı, Osmanlı yönetimi altında yaşayan Türklere millî bilinç kazandırmayı amaçlamıştır.
Batıcılık	Bu fikir akımı Batı'nın bilim ve tekniğini, yönetim biçimini ve düşünce yapısını alarak Osmanlı Devleti'nin geri kalmışlıktan kurtarılmasını ve yıkılmasını önlemeyi amaçlamıştır.

Bu bilgilere göre, fikir akımlarının ortak amacı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını engellemek
- Milliyetçilik fikri doğrultusunda Osmanlı sınırlarını genişletmek
- Türk-İslam dünyasının koruyuculuğunu üstlenmek
- Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasını önlemek

2.

Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sonrası, Osmanlı Devleti'nin büyük toprak kayıplarıyla sonuçlanan Berlin Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmayla Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız olmuşlardır. 1908 sonlarında Avusturya-Macaristan; Bosna Hersek'i topraklarına kattığını duyurmuştur. Toplanan Girit Meclisi'nin oluşturduğu yönetim komitesinde alınan kararla Girit Hristiyanları Yunanistan'a bağlandıklarını duyurmuşlardır. Yunan anayasası kabul edilmiş ve Türk bayrağı yerini Yunan bayrağına bırakmıştır. Yaşanan Balkan Savaşlarının olumsuz yansımalarından biri de Arnavutluk'ta görülmüş, Avrupa devletlerinin Arnavutluk üzerindeki emelleri için ortam doğmuştur.

Metinde bahsedilen bu gelişmelerden yola çıkılarak;

- Sömürgecilik politikası ve azınlıkların faaliyetlerinin Osmanlı Devleti'nin dağılmasına neden olduğu,
- Balkan coğrafyasında toprak kayıplarının yaşandığı,
- Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti üzerinde emellerinin olduğu

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- I ve II.
- I ve III.
- II ve III.
- I, II ve III.

3.

Osmanlı Devleti'nin büyük sorunlarla uğraştığı XX. yy. başlarında Rus Çarı ile İngiliz kralının 1908'de Reval'de bir araya gelerek Osmanlıyı parçalama ve paylaşmaya karar vermişlerdir. İngiltere, Rusya'yı Balkanlardaki Osmanlı toprakları üzerinde izlediği Panslavizm düşüncesinde serbest bırakmıştır. Rusya Balkan uluslarını Osmanlı Devleti'ne karşı kıskırtmaya başlamıştır. İttihat ve Terraki Cemiyeti yöneticileri, Türk subayları bu devletlerin amaçlarına ulaşmalarını engellemenin meşrutiyetin ilanı ile sağlanabileceği noktasında harekete geçmişlerdir. Cemiyetin önde gelenlerinden Kolağası Niyazi Bey'in Resne'de, Enver Bey'in de Selânik'te II. Abdulhamit rejimine karşı ayaklanmaları, meşrutiyetin ilanına yönelik atılan adımlardan biri olmuştur.

Paragrafta verilen bilgilere göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Osmanlı Devleti'nin XX. yüzyıl başlarında önemli sorunlarla karşı karşıya kaldığına
- B) Osmanlı Devleti'nde demokratikleşme yolunda ilk adımların atıldığına
- C) Rusya'nın çıkarları doğrultusunda Balkan uluslarını kullandığına
- D) Dış güçlerin Osmanlı toprakları üzerinde emellerinin olduğuna

4.

Sanayi Devrimi'nden sonra Osmanlı ticareti ve sanayisi olumsuz etkilendi. Dışarıdan ucuz ve bol miktarda mal, Osmanlı pazarına girdi. Sanayi Devrimi'nin sonucunda Avrupa'da sanayileşen devletlerde ürün fazlalığı ortaya çıktı, buna bağlı olarak devletlerin ham madde ve pazar elde etme arayışı hızlandı. Siyasi birliklerini daha geç kuran ve sanayileşmelerini daha sonra sağlayan İtalya ve Almanya'nın yeni sömürgeler elde etme anlayışı özellikle İngiltere ve Fransa'nın tepkisine neden olmuş ve bu durum mevcut olan siyasi ve ekonomik dengenin bozulmasına yol açmıştır.

Metinde verilen bilgilerden yola çıkılarak;

- I. Avrupa devletleri arasında ekonomik rekabetin ortaya çıktığı,
- II. Sömürgecilik yarışının arttığı,
- III. Osmanlı ekonomisinin dışa bağımlı hâle geldiği

yargılarından hangilerine ulaşılabılır?

- A) Yalnız I.
- B) I ve II.
- C) II ve III.
- D) I, II ve III.

5.

Tanzimat Fermanı Osmanlı Devleti'ne Batılı anlamda bir düşünce ve yönetim şekli getirmek için Avrupa'dan esinlenerek Osmanlı Devlet adamlarınca hazırlanmış yenilik, kültür hareketiyken; Islahat Fermanı Avrupalı devletlerin isteği üzerine hazırlanmış ve ilan edilmiştir. Avrupa devletlerinin azınlıkları bahane ederek Osmanlı iç işlerine karışmalarının engellenmesini amaçlayan Islahat Fermanı'yla tam tersi Hristiyan toplulukların himayesi Avrupa topluluklarının eline geçmiş, Osmanlı iç işlerine daha çok karışmaya başlamışlardır. Bu durum Eflak ile Boğdan'ın birleşmesinde ve Sırbistan'a verilen ayrıcalıkların artmasında görülmüştür.

Metinde verilen bu gelişmeler dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Islahat Fermanı'nın ilanında Batı'nın etkisinin olduğu
- B) Osmanlı Devleti'nin Osmancılık fikir akımını başarıyla uyguladığı
- C) Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinde Avrupa'daki gelişmelerin dikkate alındığı
- D) Batılı devletlerin azınlıkların koruyuculuğunu üstlendiği

KILIT BİLGİ

Osmanlı Devleti'nin Dağılmasını Önlemeye Yönelik Fikir Akımları

• 19. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti dağılma sürecine girdi. Bu gelişme üzerine Osmanlı aydınları ve devlet adamları dağılmayı önlemeye yönelik fikirler üretmeye ve çözüm yolları bulmaya çalıştılar. Böylece devletin parçalanıp dağılmasını önlemek için bazı fikir akımları ortaya çıktı. Bunların başlıcaları: Osmancılık, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılıktır.

Osmancılık

• Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemek amacıyla devletin sınırları içinde yaşayanları hangi din veya milletten olursa olsun kaynaştırarak bir Osmanlı milleti oluşturmayı amaçlar.

• Osmancılık fikrini savunanlar, Genç Osmanlılar Cemiyeti adı altında örgütlendiler. Başlıca temsilcileri Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa'dır. Cemiyet, devleti yıkılmaktan kurtarmak için haklar bakımından herkesin eşit olması gerektiğini savundu.

• Meşrutiyet yönetimine geçilmesini savunarak başta Balkan milletleri olmak üzere halkın tamamını yönetime katıp Osmanlı vatandaşı olma bilincini yerleştirmeyi amaçladı.

• Osmancılık düşüncesi, çeşitli milletlerin Osmanlı birliğinden ayrılmasıyla başarısız oldu. Bu düşünce, Balkan Savaşları sonunda önemini kaybetse de Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar varlığını sürdürdü.

KİLİT BİLGİ

Türkçülük

• Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Gaspıralı İsmail ve Mehmet Emin Yurdakul gibi aydınların savunduğu bu fikir akımına göre Osmanlı Devleti dini, dili, soyu ve ülkesi bir olan topluma dayanarak ayakta kalabilirdi.

• Türkçülük akımı, Osmanlı yönetimi altında yaşayan Türklerle millî bilinç kazandırmayı amaçlamıştır.

Batıcılık

• 18. yüzyıldaki ıslahatlara dayanan bir fikir akımıdır. Bu fikir akımıyla Batı'nın bilim ve tekniğini, yönetim biçimini ve düşünce yapısını alarak Osmanlı Devleti'nin geri kalmışlıktan kurtarılması ve yıkılmasının önlenmesi amaçlanmıştır.

• Başlıca temsilcileri Abdullah Cevdet, Celal Nuri (İleri) ve Tevfik Fikret'tir.

6. Kanun-i Esasi'nin yürürlüğe konulmasıyla; ilk kez parlamenter sisteme geçilmiş ve halk yönetime katılmıştır. Biri Âyan Meclisi diğeri de Mebusan Meclisi olmak üzere çift Meclisli bir sistem getirilmiştir. Âyan Meclisinin üyeleri padişah tarafından atanacak ve ömür boyu görev yapacak; Mebusan Meclisinin üyeleri dört yılda bir halk tarafından seçilecekti. Her elli bin Osmanlı erkek yurttaşı bir milletvekili ile temsil edilecekti. Kanun yapma yetkisi Mebusan Meclisine verilmiştir. Fakat Âyan Meclisi bu yasaları onayladığı takdirde padişahın onayına sunulabilecekti. Yasalar, padişahın onayından sonra yürürlüğe girecekti.

Metinde verilen bilgilere göre;

- I. Kısmen de olsa halkın devlet yönetiminde söz sahibi olduğu,
- II. Demokratikleşme yolunda bazı adımların atıldığı,
- III. Padişahın devlet yönetimindeki yetkilerinin genişletildiği

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I. B) I ve II. C) II ve III. D) I, II ve III.

7.

Diyagramda verilen bilgilerden yola çıkılarak;

- I. Dış güçlerin Osmanlı'nın iç işlerine karışması engellenmiştir.
- II. Tanzimat Fermanı ile anayasalcılık hareketi başlamıştır.
- III. Türk tarihinde demokratikleşme yolunda önemli adımlar atılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II. B) I ve III. C) II ve III. D) I, II ve III.

KILIT BİLGİ

İslamcılık

• İslami kuralların devlet hayatına tam anlamıyla hâkim olmasını ve Müslümanların Osmanlı hâlifesinin etrafında toplanmasını savunan fikir akımıdır.

• Başlıca temsilcileri Cemalattin Afgani, Sait Hâlim Paşa, Mehmet Âkif Ersoy'dur. Bu fikri savunanlara göre İslamcılık, devlet ve toplum düzenlerinin içinde en gelişmiş ve en yararlıdır. Bu nedenle İslami kurallar, ödün verilmeden devlet hayatı ve toplumsal yaşamda uygulanmalı, yeryüzündeki bütün İslam ülkeleri arasında birlik kurulmalıdır.

• II. Abdülhamit Dönemi'nde etkili olan bu fikir akımına göre Osmanlı padişahı aynı zamanda Müslümanların halifesi olduğu için kurulacak birlik, devlete eski gücünü ve saygınlığını yeniden kazandıracaktır.

8. Tanzimat Fermanı ile bazı haklar elde eden azınlıklar, İslahat Fermanı ile yeni haklar kazanarak sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan Müslüman halk ile eşit hatta fazladan birtakım haklara sahip olmuşlardır. Esasen bu fermanı Tanzimat Fermanı'ndan ayıran en önemli özellik de yalnızca azınlık haklarına yönelik olmasıdır. Bu dönemde yetişen bazı bürokrat-aydınlar, giderek zor duruma düşen imparatorluğun kurtuluşunu hak ve hürriyetlerin geliştirilmesinde bulmuşlar; rejim değişikliğini azınlık hareketleri ve buna bağlı gelişen dış saldırılar karşısında son çözüm yolu olarak önermişlerdir. Osmanlı Devleti, Paris Konferansı devam ederken yayınladığı İslahat Fermanı'nın bir örneğini de konferans üyelerine göndermiştir. İslahat Fermanı'nın yayınlanma nedenleri arasında Paris Konferansı'nda Rusya'ya karşı Avrupa devletlerinin desteğini kazanmak da vardı. Avrupa devletlerinin, azınlıkları bahane ederek Osmanlı Devleti'nin işlerine karışmalarını engellemeyi de amaçlamıştır.

Bu bilgilere bakılarak İslahat Fermanı ile ilgili olarak;

- I. Paris Konferansı'nda Avrupa devletlerinin desteği amaçlanmıştır.
- II. Osmanlı Devleti'nin dağılmaktan kurtarılması amaçlanmıştır.
- III. Avrupalı devletler, Osmanlı Devleti üzerindeki emellerinden vazgeçmişlerdir.

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I. B) I ve II. C) II ve III. D) I, II ve III.

9. II. Abdülhamit, 1908 yılına kadar devleti mutlakiyetle yönetti. İttihat ve Terakki Cemiyetinin meşrutiyeti yeniden getirmek için yürüttüğü mücadele sonucunda II. Abdülhamit, 23 Temmuz 1908'de meşrutiyeti yeniden ilan etti. Böylece II. Meşrutiyet Dönemi başladı. Anayasada önemli değişiklikler yapıldı, padişahın yetkileri sınırlandırıldı ve meclisin yetkileri artırıldı. Ayrıca ilk kez siyasi partilerin kurulması sağlandı.

Paragrafta verilen bilgilere göre;

- I. Osmanlı Devleti 20. yüzyılın başlarına kadar monarşi ile yönetilmiştir.
- II. Meşrutiyetin tekrar ilan edilmesi ile birlikte padişahın mutlak otoritesi sarsılmıştır.
- III. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte halk ilk kez yönetimde söz sahibi olmaya başlamıştır.

yorumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I. B) I ve II. C) II ve III. D) I, II ve III.

10. Tanzimat Fermanı, sonuçları bakımından İngiltere'de ilan edilen Magna Carta'ya (1215) benzemektedir. Çünkü her ikisinde de halkın hakları güvence altına alınmış, hükümdarın mutlak otoritesi kısıtlanmıştır. Tanzimat Fermanı ile Osmanlı halkına, Avrupa ülkelerinde olduğu gibi haklar tanınmıştır. Bu nedenle içerik bakımından anayasaya benzer ancak resmî bir anayasa değildir. Osmanlı Devleti'nde anayasalcılığın ilk adımı sayılmıştır. Sadrazam Mustafa Reşit Paşa, ulema-dan sevilen iki kişiyi Anadolu ve Rumeli'de Tanzimat Fermanı'nı halka benimsetmekle görevlendirmiştir. Tanzimat Fermanı'yla getirilen prensiplerden birisi de "Müslümanlarla gayrimüslimlerin kanun önünde eşitliği" ilkesi idi.

Bu bilgiye göre Tanzimat Fermanı ile ilgili olarak;

- I. İlan edilmesinde Avrupalı devletlerin önemli bir rolünün olduğu,
- II. Mutlakiyet yetkilerini kısıtladığı,
- III. Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası olduğu

durumlarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız II. B) I ve II. C) II ve III. D) I, II ve III.

KILIT BİLGİ

Selânik ve Mustafa Kemal

- Mustafa, 1881 yılında Selânik'te Koca Kasım Mahallesi, Islahane Caddesi'nde bulunan bir evde doğdu.
- Babası Ali Rıza Efendi, annesi Zübeyde Hanım'dır.
- Mustafa, yedi yaşındayken babasını kaybetmiş ve yetim kalmıştır.
- Mustafa'nın doğduğu ve çocukluğunun geçtiği Selânik, Osmanlı Devleti'nin Rumeli'deki gelişmiş şehirlerinden biriydi.
- İşlek bir limana sahip olmasının yanı sıra Avrupa'yla olan demir yolu bağlantısı, şehirde ticari ve ekonomik hayatı canlandırmıştı.
- Selânik, Osmanlı'nın Batı'ya açılan kapısı konumundaydı.
- Türklerle birlikte Rum, Sırp, Yunan, Bulgar, Yahudi gibi farklı etnik ve dinî kökenden gelen toplulukların birlikte yaşadığı bir şehirdi.

1.

“Mustafa Kemal'in Samsun'daki kalabalık arasında görüp kendisinden övgü ile söz ettiği kişi, Selânik Askerî Rüştiyesindeki Fransızca öğretmeni olan Yüzbaşı Nakiyüddin (Yücekök) idi. Mustafa Kemal, kendisine Fransızcanın ilk bilgilerini öğretmekle yetinmeyip ülkenin ve toplumun geleceği hakkında ilk düşünceleri de aşıl原因an bu öğretmeninden Vatan ve Hürriyet Cemiyetinin Selânik şubesini açarken de yardım görmüştü. “Mustafa Kemal'in karakterini şekillendiren öğretmenlerinden biri de tarih öğretmeni Mehmet Tevfik Bilge'dir. Tevfik Bilge derslerinde Fransız İhtilali ve düşünürlerinden de bahseder, öğrencilerinin ufkunu genişletir, coşku ve heyecanlarına ortak olurdu. Mustafa Kemal, kendisinde tarihe karşı ilgi ve sevgi oluşturan bu öğretmeni hakkında “Kendisine minnet borcum var. Bana yeni bir ufuk açtı.” diyerek ondan övgüyle bahsetmiştir.”

Bu metne göre Mustafa Kemal'in hayatı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Türk tarihi ve kültürü ile beslenmiştir.
 B) Okul sonrası dönemde de öğretmenlerinden yardım almıştır.
 C) Fikir hayatının oluşmasında öğretmenleri önemli bir yer tutmuştur.
 D) Hitabet sanatına ilgi duymasında öğretmenlerinin etkisi olmuştur.

2.

Mustafa'nın doğduğu ve çocukluğunun geçtiği Selânik, Osmanlı Devleti'nin Rumeli'deki gelişmiş şehirlerinden biriydi. İşlek bir limana sahip olmasının yanı sıra Avrupa'yla olan demir yolu bağlantısı, şehirde ticari ve ekonomik hayatı canlandırmıştı. Selânik, Osmanlı'nın Batı'ya açılan kapısı konumundaydı. Türklerle birlikte Rum, Sırp, Yunan, Bulgar ve Yahudiler gibi farklı etnik ve dinî kökenden gelen toplulukların birlikte yaşadığı bir şehirdi.

Metinde verilen bilgilerden yola çıkılarak Selânik şehri ile ilgili olarak;

- I. Çok uluslu bir yapıya sahiptir.
 II. Ekonomik açıdan gelişmeye açık bir şehirdir.
 III. Osmanlı Devleti'nin kültürel alanda en çok gelişen şehriydi.

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II. B) I ve II. C) II ve III. D) I, II ve III.

3.

“Manastır Askerî İdadisinde (lise) Fransızcada geri idim. Öğretmen benimle çok ilgilenmiyor, sadece bana uyarılarda bulunuyordu. Bu uyarılar çok gücüme gitti. İlk ev izni zamanında çözüm aradım. İki, üç ay gizlice Frerler Okulunun özel sınıfına gittim. Böylece okuldakinden daha fazla Fransızca öğrendim. Edebiyata fazla ilgim yoktu. Ömer Naci bizim sınıfa gelmişti. Benden okuyacak kitap istedi. Bütün kitaplarımı gösterdim. Hiçbirini beğenmedi. Kitaplarımı beğenmemesi gücüme gitti. Şiir ve edebiyat diye bir şey olduğunu o zaman öğrendim, şiir ve edebiyatla ilgilenmeye başladım. “Güzel söylemek ve yazmak isteği kalıcı idi. İstanbul'daki Harp Okulunda ders aralarında kompozisyon alıştırmaları yapıyorduk. Okulun öğrencileri arasında okumak üzere el yazmasıyla bir okul gazetesi çıkardık. Sınıf içinde küçük bir teşkilatımız vardı. Ben gazetenin yönetim kurulunda idim.”

Metindeki anlatımdan Mustafa Kemal'in aşağıdaki kişisel özelliklerinden hangisi ön plana çıkmıştır?

- A) İleri görüşlülüğü B) Çok yönlülüğü C) Vatanseverliği D) Sanatseverliği